

hospodářské správě než soukromomajetkové a kapitalistické. »Vím, že věc je ve skutečnosti složitější,« přiznává Modráček, »ale mluvíme-li o změně nynějšího hospodářského řádu, není pochyby, že stěžejním bodem však podobných úvah je a bude otázka, do jaké míry je společnost resp. proletářská třída způsobilá a zralá k vyšším formám hospodářského života, než jsou nynější. V této otázce nemůžeme se ovšem postavit na stanovisko známých demagogů, kteří namlouvají lidovým masám, že jsou nadány nejvyššími schopnostmi a morálními kvalitami, takže mohou již zítra zavést úplný komunismus. Ale jsme přesvědčeni, že proletářské třídy kulturně vyspívají a že jdeme vstříc společenské epoše, v níž hospodářské a sociální poměry budou lépe přizpůsobeny principům rovnosti a spravedlnosti nežli dnes. Naznačuje to ostatně dosavadní společenský vývoj: vzestup k vyšším a kulturnějším formám společenského soužití, stálý vzrůst prostředků a schopností, umožňujících ovládati společenské problémy a nezadržitelný rozvoj demokratických forem v politice i hospodaření (str. 157).

»Společenský vývoj« Modráčkův je malou ukázkou z chystané jeho veliké sociologie, v níž prokazuje, že Marxův historický materialismus nestačí na vysvětlení všeho společenského, hospodářského, sociálního a kulturního dění. Jest si přáti, aby spisek pronikl do vrstev, jimž jest především určen, a splnil tam své poslání.

A. Klimt.

J. E. ŠROM: V ŘÍŠI STALINOVĚ. Vydal Melantrich v Praze 1929. Stran 288 za Kč 32.—.

Ing. Josef E. Šrom seznámiv českého čtenáře v knize »Sovětské Rusko« (Orbis 1924, stran 419 za Kč 32.—) podrobně se sovětským Ruskem po stránce politické, hospodářské a osvětové chce kaleidoskopem celkem nesourodých obrázků ze současného Ruska, které tvoří přítomný spis, vytvořit mosaiku ploch světlých i stinných, která z patřičné dálky může snad přispět k vytvoření obrazu jisté celkové plastiky. Jde tudíž o snůšku materiálu, ověřeného bezprostřední zkušeností a několikaletým studiem, z něhož má si čtenář sám odvodit závěry podle svých znalostí, sympatií a antipatií. Nutno přiznati, že je to materiál bohatý a velmi zajímavý, který nám staví Stalinovu říši do příznivého světla, ať už jde o život na venkově či ve městech a letoviskách, o řešení otázky soběstačnosti jak pokud jde o výrobu zemědělskou tak i pokud jde o výrobu průmyslovou, o zvýšení vývozu do zahraničí, o péči o dítě, vybudování škol všech stupňů, povznesení lidovychovy atd. Čilý ruch na všech polích ruského života podepřen je pevnou vírou vládnoucích kruhů, že započaté dílo se zdaří. Politika zaujmou zvláště poslední kapitoly knihy, v nichž kreslí autor výstižně portrét Stalinův a tří Iványčů (Bucharina, Kalina a Rykova), stručně charakterisuje zahraniční politiku Sovětského svazu a jeho tisk.

Zahraněční politika Sovětského svazu je přímým prodloužením jeho politiky vnitřní, je do jisté míry hájením a uplatňováním této politiky na fóru mezinárodním. Jeví se nám jako nástroj, jímž stát diametrálně odlišného právního řádu, zasahuje do sfér života mezinárodního, snaží se transformovat podle sebe i své mezinárodní okolí a přizpůsobovat je svému pojetí a svým cílům; je tedy jednou z hlavních vlastností této politiky stálá a neúnavná iniciativa, velká agresivnost, povážlivá útočnost. Stále volání po zastavení propagace bolševických ideí v cizích státech je podle Šroma voláním marným, neboť ohled na ně může sice vzít politika vycházející z lidového komisariátu zahrani. věcí, tohoto ústředního úřadu státního, při vyjednávání, uzavírání, ba dokonce i plnění mezinárodních smluv, nemůže však vzít a nevezme celá ta skupina vedlejších, neoficiálních vedoucích sil sovětské zahraniční politiky v jejím širším a úplnějším smyslu. Kdežto vnější politika kteréhokoliv státu demokratického může se opírat pouze o síly vlastní a případně o své smluvní spojení, opírá se sovětská zahraniční politika čistě automaticky, bez smluvních svazků a zvláštní námahy svých oficiálních orgánů o široké vrstvy politicky organizovaných zahraničních komunistů, nebo těch občanů cizích států, kteří s komunistickým hnutím mezinárodním sympatisují a jsou kdykoli ochotni, podle míry svých sil a svého počtu přiskočiti na pomoc, jest-li toho sovětská státní i sociální myšlenka a tudíž nepřímá i sovětská mezinárodní politika potřebuje. Toto úzké spojení oficiálních dirigentů sovětské zahraniční politiky s pomocnými proudy mezinárodního hnutí revolučního je jedním z nejcharakterističtějších znaků této politiky. Proto

také jest chápati sovětskou zahraniční politiku mnohem šířeji, než vnější politiku kteréhokoliv státu. V sovětském státě je zahraniční politika nejen nástrojem svého vlastního státu, nýbrž i nástrojem revoluce sociální, což jest jejím hlavním a nejpodstatnějším znakem, z něhož plynou pak i metody a praktické přizpůsobení její v běžném smyslu. Vycházejíc z předpokladu trvalé existence bojovných instinktů u kapitalistických států a z předpokladu permanentního, někdy skrytého, jindy zase otevřeného boje mezi nimi, rozdmýchává sovětská vnější politika všude, kde jen může, případně kontradikce, bagatelisuje a zesměšňuje kdejaké hnutí směřující ke konsolidaci a pacifikaci, ať již se jeví na příklad pláнем Dawesovým, institucí Společnosti Národů, význačnými mezistátními smlouvami atd. Tato politika podpory prvků s tendencí protikonsolidačních a protipacifistických nevyklučuje ovšem podle Šroma, aby sovětská zahraniční politika nevytyčovala a neprováděla svůj vlastní program mírový. Ale právě okolnost, že je to pouze její vlastní program, neuvedený v soulad s ostatními velikými celky a subjekty světové politiky, působí svým málo upřímným a revolučním patosem spíše antipacifisticky, než mírotvorně. Velmi záhy se totiž postrehne, že tato politika ponenáhlu differencuje mezinárodní kulturní společenství států do skupin a kombinací, jež by pak těžko byly schopny jakéhokoliv dorozumění. Těžíc z cizích kontradikcí snaží se sovětská zahraniční politika všude zvětšovati cizí rozpory; dorozumění dvou států vítá pouze tam, kde je to přímo v zájmu jejím nejvlastnějším a kde by to mohlo v budoucnosti, dříve či později, mítíti proti nějakému činiteli třetímu. Také ve vlastních smlouvách se státy druhými snaží se sovětská politika zahraniční uplatňovati tento princip. Ač nesou obyčejně všechny znaky mírumilovnosti, přece jen celým svým usměrněním snaží se dotýkati se skrytým ostnem nebo nepřímou zájmu státu třetího, čímž faktická jejich cena pro myšlenku pacifikační stává se pochybnou. Vše, co dnes dělá sovětská zahraniční politika, dělá prozatím pouze za tím účelem, »aby bylo co nejdříve vybudováno hospodářství sovětského státu a on byl učiněn plně soběstačným. Již v této snaze po naprosté soběstačnosti, kdy ve SSSR by vládl socialistický výrobní a distribuční řád, našli bychom nejen prvky zásadní odlišnosti od řádu demokratického, nýbrž i onu agitační sílu, přitahující radikálně smýšlející pracující vrstvy celého světa, která dnes na příklad vede mnohé radikální nadšence k studijním cestám po Sovětském svazu, přičtě pak má je vésti k provedení revoluce ve vlastním státě podle vzoru z listopadu 1917. V tom všem počívá a tkví podstata zahraniční politiky sovětské, která se nám v tomto světle jeví zajisté pojmem mnohem širším a složitějším, než zahraniční politika států, v nichž společenský řád spočívá dosud na soukromém vlastnictví a demokracii« (str. 273). Sovětský tisk je podle Šroma dobrý, ba výborný pro spolubojovníky, nepřijatelný však pro demokracii, právě svou jednostranností, neomylností a samospasitelností.

Svůj názor na SSSR precisuje autor v doslovu. Revoluce vykonala podle něho v Rusku za dosavadní periodu svého trvání značně mnoho. Vytvořila stát jistého pořádku a snaží se pořádek ten stále zdokonalovati. Je však dosud velkou otázkou a naprosto není jisto, zda její síly stačí, aby provedla do konce, co jí její teoretikové i praktikové vytýčili. Dosavadní stav Sovětského svazu není takový, že by jím byl podán důkaz o proveditelnosti socialistického řádu výrobního, spotřebního a společenského vůbec, právě těmi a jediné těmi metodami a cestami, k nimž v Rusku sáhl Lenin a s ním sovětské komunisty. Spíše naopak! Je zde zatím pouze řada jakýchsi základních prvků čehosi nového, co připomíná poněkud socialismus, více však státní kapitalismus. A ani tyto prvky nejsou ještě pevné, určité a jasné. Kromě nich vidíme zde pouze velké ideologické ambice vůdců, komunistické přesvědčení o naprosté správnosti revoluční samospasitelnosti jejich metod, víru, víru, víru ve vítězství konečně, tedy jakousi moderní scholastiku, nikoli sociologický důkaz.

Obrovský experiment ruské sociální revoluce není ještě u konce, nevstoupil ještě ani na takovou cestu, podle níž by byl jasně patrným jeho další vývoj; Rusko je stále ještě ve stavu pokusnictví. »Vybudování socialismu a spravedlivého řádu společenského v Sovětském svazu nemíní zajisté pokrokové prvky ostatního světa brániti. Současně však tyto prvky nemíní vzdáti se úmyslu, aby šly k zdokonalování vlastních řádů společenských cestami vlastními, jež od metod sovětského státu často

jsou diametrálně odlišny. Sovětský svaz může se udržeti jako samostatný a svérázný státní celek, neboť má k tomu celou řadu velmi výhodných podmínek. Podmínkou hlavní však jest a zůstane, že stane se k ostatnímu světu vždy a ve všem loyální, že i v životě mezistátním povede fair play, bude i v odpůrci viděti rovnocenný celek a ve světové konkurenci bude se řídit pravidly mezinárodní slušnosti. Nebude-li toho, vyvstane jednotná fronta automaticky, poněvadž vyvstane k sebeobraně« (str. 282—283).

Spis Šromův ozdobený 16 zdařilými ilustracemi stojí za přečtení a za přemýšlení. *A. Klimt.*

BIBLIOGRAFIE.

ČESKÁ.

ANGLICKÁ.

- Brabec* (Bohuš). — Případ Tukův ve světle současné politiky. 2. vyd. V Brně, Nové proudy 1929. 63 str. 5'—.
- Brabec* (Julius). — Konjunktura, vývoz a národohospodářské zpravodajství. Praha, Vaněk & Votava 1929. 186 str.
- Brusilov* (Aleksěj Aleksěvič). — Vzpomínky na světovou válku a vlastní životopis. V Praze, Orbis 1929. 315 str. 50'—.
- Co chce oposice v KSČ.* Kladno, typ. Svoboda 1929. 64 str.
- Doležal* (Jaromír). — 80 let T. G. Masaryka. Praha, Stát. naklad. 1929. 199 str. 7'50.
- Fryček* (Václav). — Integrace lidstva. Sociologické předpoklady principu sebeurčení národů. V Praze, Melantrich 1929. 257 str. 30'—.
- Chalupný* (Emanuel). — Havlíček. Prostředí, osobnost a dílo. V Praze, Melantrich 1929. 468 str.
- Joklík* (František). — Současná Evropa. V Praze, kom. Otto 1929. 62 str. 8'—.
- Katolíci v zahraničních bojích o československou samostatnost.* Brno, typ. Obč. tisk. 1929. 142 str.
- Kohn* (Stanislav). — Základy teorie statistické metody. Praha, Stát. úřad stat. 1929. XVII—483 str. 80'—.
- Krejčí* (Jaroslav). — Základní práva občanská a rovnost před zákonem. V Praze, Moderní stát 1929. 214 str. 50'—.
- Krofta* (Kamil). — Stará a nová střední Evropa. V Praze, Polit. Klub Čs. N. D. 1929. 129 str. 18'—.
- Memoriál* (Štefánikův). — Sborník vzpomínek. Praha, Památník odboje 1929. 417 str.
- Minulost* (Česká). Českou minulostí. Práce věnované prof. Václ. Novotnému k šedesátým narozeninám. V Praze, Laichter 1929. 391 str. 80'—.
- Pazourek* (Josef). — Úvěr. Deset přednášek. Praha, »Archiv« 1929. 103 str. 15'—.
- Rozprava o přednášce Dra Ot. Klapky* Průmysl a zatížení komunálními dávkami. V Praze, Čes. národohosp. spol. 1929. 8° 14 str. 4'—.
- Úpadek kolektivismu v SSSR.* V Praze, Nár. odbor čl. Mezinár. dohody proti III. intern. 1929. 34 str. 0'90.
- Vonka* (R. J.). — Mírová myšlenka a smysl českých dějin. V Praze, Svaz nár. osvob. 1929. 146—VIII str. 10'—.
- Bajkalov* (Anatole V.). — In the land of communist dictatorship. Labour and social conditions in Soviet Russia to-day. Cape 1929. 285 str. 7/6.
- Batsell* (W. R.). — Soviet Rule in Russia. Macmillan 1929. XIV—857. 25/.
- Bibby* (Joseph). — Capitalism, socialism and unemployment. Liverpool, Bibby 1929. 32 str. 6 d.
- Brown* (Ivor). — English political theory. Methuen 1929. 178 str. 6/.
- Burns* (C.). — Democracy. Its defects and advantages. Allen & U. 1929. 217 str. 8/6.
- Clay* (H.). — The Post-War unemployment problem. Macmillan 1929. 208 str. 8/6.
- Craddock* (Sir Reginald). — The dilemma in India. Constable 1929. 380 str. 15/.
- Cresswell* (C. M.). — The keystone of Fascism. A study of the ascendancy of discipline. Besant 1929. 363 str. 12/6.
- Evans* (T. P. Conwell). — The League Council in action. Oxf. P. 1929. XI—291 str. 15/.
- Field* (H. H.). — After Mother India. Cape 1929. 288 str. 7/6.
- Junghann* (Otto). — The origin and solution of the problem of National Minorities. [Ursprung und Lösung des Problems der nationalen Minderheiten]. Wien, Braumüller 1929. 36 str. 1'50.
- Lapidus* (I.). — *Ostrovityanov* (K.). — An outline of political economy and Soviet economics. Martin Lawrence 1929. 546 str. 12/6.
- Lindsay* (A.). — The essential of democracy. Oxf. P. 1929. 82 str. 4/6.
- Ogg* (F. A.). — English government and politics. Macmillan 1929. XII—783 str. 18/.
- Owen* (C.). — The American illusion. Benn 1929. 288 str. 12/6.
- Price* (G. M.). — Labour protection in Soviet Russia. Modern Books 1929. 128 str. 5/.
- Schuman* (F. L.). — American policy toward Russia since 1917. Martin Lawrence 1929. 400 str. 10/.
- Stringer* (H.). — China. A new aspect. Witherby 1929. 240 str. 12/6.
- Wu* (G.). — The nationalist programme for China. Oxf. P. 1929. IV.—112 str. 7/.